

Dünya Zeytinyağı Verileri (bin ton)

	2014/15	2015/16	2016/17 ¹	2017/18 ¹	2018/19 ²	Değişim ³ (%)
Üretim	2.458	3.177	2.562	3.314	3.131	-5,5
Tüketim	2.916	2.980	2.726	3.009	2.951	-1,9
İthalat	921	791	787	936	875	-6,5
İhracat	929	789	778	946	845	-10,7
İhracat fiyatı (\$/ton) ⁴	3.752	4.059	4.072	4654	-	14,3

Kaynak: IOC, TRADEMAP, ^{1/} Tahmin, ^{2/} Öngörü, ^{3/} Verisi bulunan son iki sezonun değişimini göstermektedir, ^{4/} 150910 HS kodlu zeytinyağı ihracatı birim fiyatı

Dünya zeytin üretim alanları yaklaşık 10 milyon hektar düzeyindedir. Zeytin üretim alanlarının büyük bir çoğunluğu Akdeniz ülkelerindedir. Dünya zeytinyağı rekoltesi yaklaşık 3,1 milyon ton kadardır. Dünya zeytinyağı üretimi dalgalanmalar göstermekle birlikte artış eğilimindedir. Zeytin üretiminde önemli ülkeler; İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye ve Tunus'tur. Zeytinyağı üretiminde AB ülkelerinin payı yıllara göre değişmekle birlikte ortalama %70'dir. Son yıllarda Avustralya, Japonya ve Arjantin gibi ülkelerde de zeytin üretimine başlanmıştır.

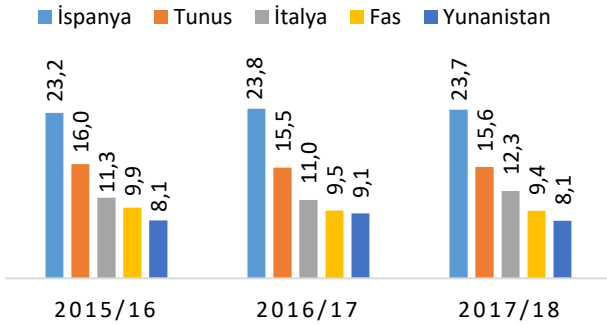
Zeytinyağı sektöründe öncü ihracatçı ülkeler; İspanya, İtalya, Tunus, Türkiye'dir.

Dünya zeytinyağı ihracatı artan talebe bağlı olarak yıllara göre artış eğilimindedir.

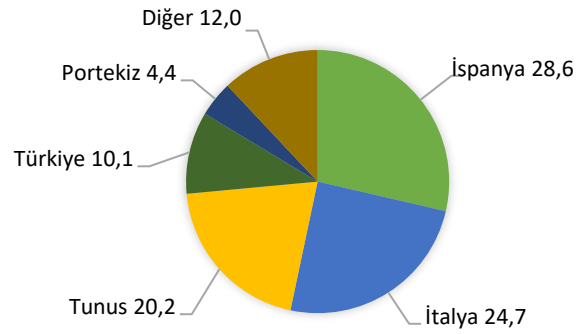
En fazla zeytinyağı ithal eden ülkeler sırasıyla ABD, AB, Brezilya ve Japonya'dır.

Dünya zeytinyağı fiyatları, zeytinyağı üretiminde öncü olan İspanya ve İtalya borsalarında oluşmaktadır. Dünya zeytinyağı üretiminin de ihracatının da yarısından fazlası bu iki ülkeye aittir. Doğa koşullarındaki olumsuzluklar, ürünün periyodisite özelliği ve hastalıklar; zeytinyağı arzını dalgalandırmaktadır.

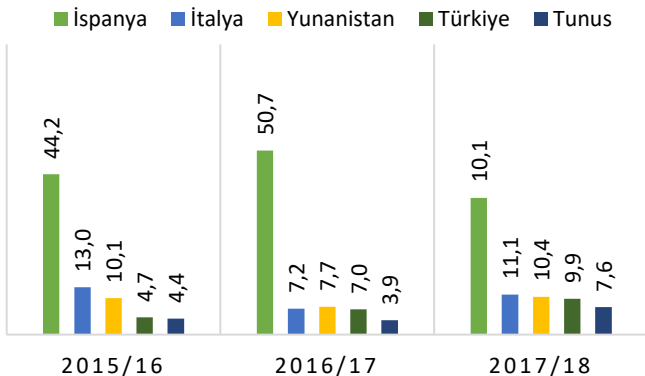
Zeytin üretim alanında önemli ülkeler (%)

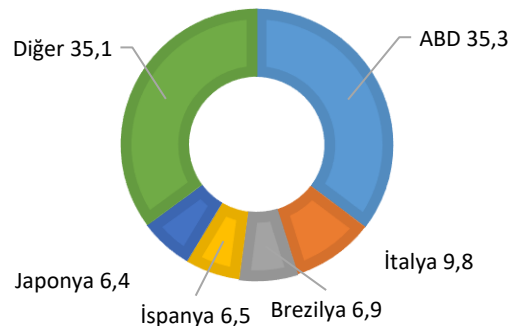
Ülkelere göre zeytinyağı ihracatı (2018/19, %)

Zeytinyağı üretiminde önemli ülkeler (%)

Zeytinyağı ithalatında önemli ülkeler (2018/19, %)

Türkiye zeytin üretimi yıllar itibarıyla artış göstermiştir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, yıllara göre zeytin üretim alanlarındaki artıştır. Son yıllarda yeni zeytin bahçesi tesisi ve sertifikalı zeytin fidanı destekleriyle zeytin üretim

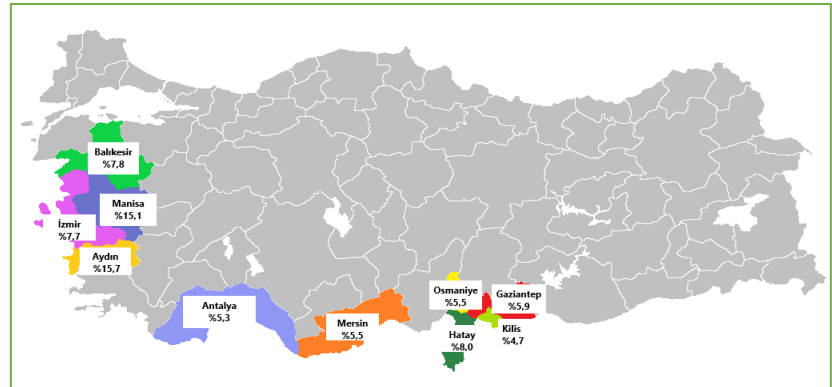
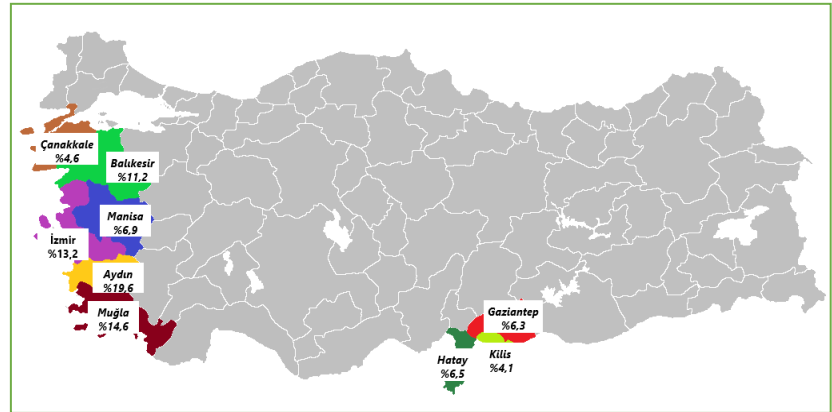
Türkiye Zeytin ve Zeytinyağı Verileri (ton)

	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim ¹ (%)
Toplam Zeytinlik Alanı (bin da)	8.261	8.369	8.455	8.461	8.644	2,2
Toplam Zeytin Ağacı Sayısı (bin adet)	168.997	171.992	173.758	174.594	177.844	1,9
Toplam Zeytin Üretimi	1.768.000	1.700.000	1.730.000	2.100.000	1.500.000	-28,6
Sofralık Zeytin Üretimi	438.000	400.000	430.000	460.000	426.995	-7,2
Yağlık Zeytin Üretimi	1.330.000	1.300.000	1.300.000	1.640.000	1.073.472	-34,5
Zeytinyağı Üretimi ²	190.000	185.000	195.000	287.041	193.613	-32,5
Zeytinyağı İhracatı ³	22.672	12.831	17.819	50.217	65.960	31,3
Zeytinyağı İthalatı	104	2.632	1.307	16	4.843	30.168,8

Kaynak: TÜİK, UZZK 2018 Temmuz. ¹ / Son iki yılın değişimini göstermektedir. ² / Geçici veriler (UZZK). ³ / GTİP 150910 ve 150990 ve alınmıştır.

Zeytin alanları ve üretimi: Zeytin üretim alanları Ege ve Akdeniz bölgelerinde yoğunlaşmıştır ve yıllara göre artış eğilimindedir. Zeytin alanlarında en önemli iller Aydın, Muğla, İzmir'dir. Zeytin üretimi 2018 yılında 1 milyon 500 bin tondur.

Yağlık zeytin üretiminde en önemli iller Aydın, İzmir, Muğla, Balıkesir ve Hatay'dır. Yağlık zeytin üretiminde; Ege Bölgesi'nin güney kesimi ve Akdeniz Bölgesi'nin Hatay ve Mersin illeri ön plana çıkmaktadır.

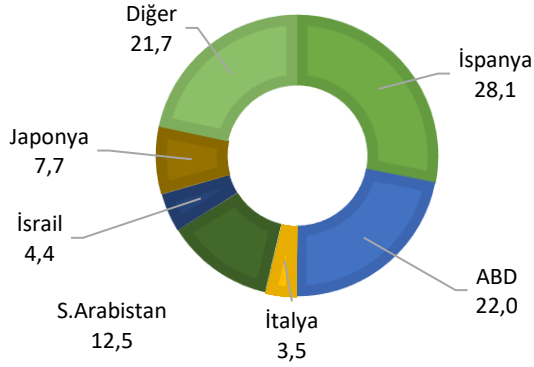

Zeytinyağı üretimi: Türkiye'de zeytinyağı üretimi, zeytin üretimindeki dalgalanmalara bağlı olarak değişse de artış eğilimindedir ve zeytinyağı üretiminde dünyada ilk beş ülke içinde yer almaktadır. Türkiye zeytinyağı ihracatında ilk dört ülke arasında olmasına rağmen, zeytinyağı ihracatında öncü ülke olan İspanya'nın yaklaşık beşte biri kadar ihracat gerçekleştirmektedir. İthalat ise yok denecek kadar azdır.

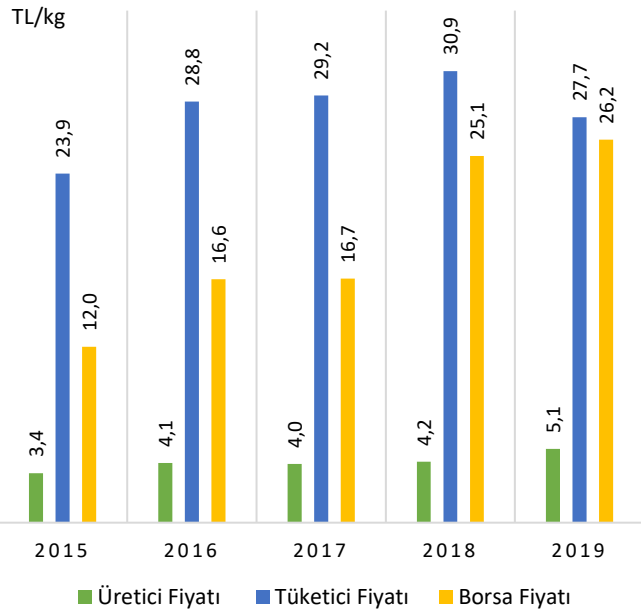
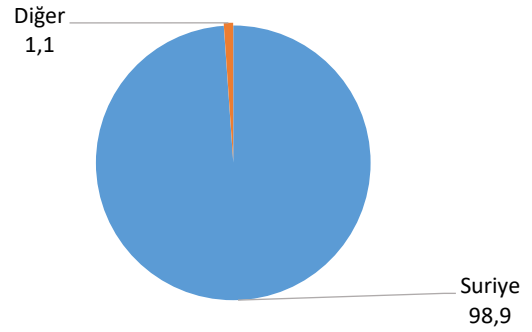
Türkiye'de Zeytin Destekleme Politikaları: Zeytincilik sektörünün geliştirilmesi ve düzenlenmesi amacıyla oldukça geniş bir yelpazede uygulanan destekleme araçları zaman içerisinde bazı değişiklikler göstermiştir. Geçmişte uygulanan destekleme araçları içerisinde; destekleme alımları, girdi sübvansiyonları ve doğrudan gelir desteği (2000-2008) bulunmaktadır. Destekleme primleri yıllar içinde destekleme alımlarıyla yer değiştirerek kesintiye uğramıştır ancak günümüzde fark ödemesi adı altında devam etmektedir.

2018 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen desteklerden ise alan bazında dekara mazot ve gübre destekleri (dekara 14 TL), ikinci kategoride organik tarım desteği (dekara 70 TL), sebze ve meyvede iyi tarım uygulamaları (dekara 50 TL), fark ödemesi (80 kuruş/kilogram), yurt içi sertifikalı fidan desteği (standart bahçelerde 100 TL/dekar, sertifikalı fidan kullanan bahçelerde 400 TL/dekar) ve geleneksel zeytin bahçelerin rehabilitasyonu desteği (100 TL/dekar) bulunmaktadır.

Türkiye zeytinyağı ihracatında önemli ülkeler (2018, %)

Türkiye'nin zeytinyağı ithalatı yaptığı ülkeler (2018, %)

2019 yılında altı aylık ortalama zeytin üretici fiyatı 5,1 TL/kg'dır. 2019 yılı Haziran ayında yaklaşık 5 TL/kg olan zeytin üretici fiyatı, bir önceki aya göre yaklaşık %4 artmış ve bir önceki yılın Haziran ayına göre %13 azalmıştır.

2019 yılında altı aylık ortalama zeytinyağı tüketici fiyatı 27.7 TL/kg'dır. 2019 yılı Haziran ayında yaklaşık 27,59 TL/kg olan zeytinyağı tüketici fiyatı bir önceki aya göre %1 ve bir önceki yılın Haziran ayına göre % 8 azalmıştır.

2019 yılında altı aylık ortalama zeytinyağı borsa fiyatı 26,18 TL/kg'dır. 2019 yılı Haziran ayında yaklaşık 27.73 TL/kg olan zeytinyağı borsa fiyatı bir önceki aya göre % 4 ve bir önceki yılın Haziran ayına göre %14 artmıştır.

Zeytine verilen destekler toplamı, 2014 ile 2018 yılları arasında 0,63 TL/kg'dan 0,84 TL/kg'a yükselerek yaklaşık %33 artmıştır. Zeytine verilen destekler içinde en fazla payı alan fark ödemeleri, bu yıllarda 0,60 TL/kg'dan 0,80 TL/kg'a yükselerek % 33 artmıştır. Toprak analizi desteği son iki yıldır verilmemektedir. Gübre desteği 2014-2018 yılları arasında 0,01 TL/kg'dan 0,02 TL/kg'a yükselerek yaklaşık %83 artmıştır. Bunların yanında üreticilere kalite primi desteği verilmesi zeytinyağı sektörünün lehine olabilecektir.

Verilen Destek (TL/kg)

	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Gübre	Mazot	Toplam
2014	0,600	0,002	0,012	0,013	0,630
2015	0,700	0,003	0,011	0,014	0,731
2016	0,700	0,000	0,015	0,011	0,726
2017	0,800	-	0,017	0,010	0,827
2018	0,800	-	0,022	0,013	0,835

Kaynak: TOB, TEPGE

Not: Fidan desteği sadece yatırım yılında yapıldığından destek hesaplamasına katılmamıştır.

	2014	2015	2016	2017	2018
Zeytin Fiyatı (TL/kg)	2,7	3,4	4,1	4,37	4,7
Zeytin Fiyatı + Destek (TL/kg)	3,33	4,13	4,93	5,21	5,51
Gübre Fiyatı (TL/kg) (a. sülfat)	0,56	0,62	0,53	0,71	0,82
Mazot Fiyatı (TL/lt)	4,4	3,85	3,85	4,69	5,78
1 kg yağlık zeytin ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Zeytin/Gübre	4,82	5,48	7,74	6,58	5,7
Zeytin+Destek/Gübre	5,95	6,66	9,11	7,75	6,72
Zeytin/Mazot	0,61	0,88	1,06	1	0,86
Zeytin+Destek/Mazot	0,76	1,07	1,25	1,13	1,02

Kaynak: TÜİK, UZZK, TEPGE

Not: Gübre fiyatlarında %22 Amonyun Sülfat esas alınmıştır.

2018 yılı desteklerinde 2018 zeytin verimi dikkate alınmıştır.

Zeytin Girdi Pariteleri;

2014 yılında bir kg yağlık zeytin ile 4,8 kg gübre alınırken 2018 yılında yaklaşık 5,7 kg gübre, destekler zeytin fiyatına dahil edildiğinde ise 2014 yılında 6 kg gübre alınırken 2018 yılında 6,7 kg gübre alınmaktadır.

2014 yılında bir kg yağlık zeytin ile 0,6 lt mazot alınırken, 2018 yılında 0,9 lt mazot, destekler zeytin fiyatına dahil edildiğinde ise 2014 yılında 0,8 kg mazot alınırken 2018 yılında 1 kg mazot alınmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya zeytin alanları ve üretimi yıllara göre artış eğilimindedir. Zeytin üretimi; zeytin ağacının ekolojik isteklerinden dolayı başta Akdeniz olmak üzere belirli bölgelerle sınırlı durumdadır. Dünyada zeytinyağı tüketimi ise hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu sebeplerin de etkisiyle dünya zeytinyağı fiyatları artış eğilimindedir.

Üretici ve ihracatçı ülkeler verimi yüksek, kaliteli, düşük maliyetli, katma değeri yüksek ürünler üreterek ve pazarlama etkinliğini yüksek tutarak piyasada öncü ülke olabilirler.

Türkiye’de zeytinyağı sektöründe özellikle son on yılda olumlu gelişmelerin yaşandığı, fakat bu haliyle bile üretimde öncü (İspanya, İtalya) ülkelerle aynı düzeye gelineemediği, sonuçta bu durumun zeytin ve zeytinyağı kalitesini ve ihracatını olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Türkiye’nin zeytinyağı sektörüyle ilgili yaşamakta olduğu sorunlardan biri, periyodisite nedeniyle zeytinyağı fabrikalarındaki kapasite kullanım oranındaki düşüklüktür ve bu sorun Türkiye’de söz konusu ülkelere daha büyük boyutlarda yaşanmaktadır.

Ayrıca ürün maliyetleri girdiler özellikle de mazot fiyatlarındaki yükselme nedeniyle olumsuz etkilenmektedir. Öncelikle zeytin yetiştiren ve zeytinyağı işleyen işletmelerin yapısal sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Üretimi, kaliteyi ve verimi arttırmaya teşvik edecek yönde teknik uygulama ve teknolojilerin desteklenmesi, üreticilerin dış piyasalarda rekabetini arttıracak şekilde prim desteklerinin verilmesi önemlidir.

Türkiye zeytinyağı ihracatında ilk dört ülke arasında olmasına rağmen, ihracat değeri öncü ülke olan İspanya’nın yaklaşık beşte biri kadar ihracat gerçekleştirmektedir. Türkiye’de zeytinyağı üretiminin önemli bir kısmı uluslararası ticarete konu olmakta ancak Türkiye’de zeytinyağı ihracatı daha çok katma değeri düşük nitelikteki ham yağ şeklinde yapılmaktadır. İhraç edilen yağın küçük bir oranı dış piyasada ambalajlı olarak satılmaktadır. İhracatı ambalajlı ve Türk yağı olarak tanıtabilmek ve daha çok bu şekilde ihraç edebilmek hedeflenmelidir.

Zeytinyağı sektörünün üretimden tüketim aşamasına kadar bütün alanlarda uzun vadeli programlar çerçevesinde desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Dr. Zerrin ÖZKAN, zerrin.ozkan@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/132